

BATTHYÁNY-STRATTMANN LÁSZLÓ HERCEG (1870–1931), A HERCEG DOKTOR¹

A szöveget és annak digitalizálását ellenőrizte: Gazda István

Köpcsény, márc. 13.

(A Világ kiküldött tudósítójától) A pozsonyi országutat végtelenségbe futó rónák szegélyezik. Sehol domb vagy erdő. Mindenütt a nedvességben csillogó fekete termőföld. Az országúton apró paraszt-lovak poroszkálnak, a bakon peckes orosz tartja a gyeplőszárat. Messze a ködben a pozsonyi vár csonka tornyai látszanak s olyannak tűnnek, mintha az égből csüngne a négy kopár fal...

Az út szélén a ligetfalusi barakktábor, K.u.K. Rervespítal. Itt tüdőbetegeket ápolnak. Néhány apró ház, valahol a messzeségben sok-sok gyárkémény. Azután megint rónák, a fekete gazdag föld...

Egy kis temető következik. Csendes, falusi, zsúfolt temető, amelyben most is sírgödröket ásnak. (...) Egy szakasz katona sortűzet ad, a tábori pap halk imádságot mormol, s a gödörre rátolják a földet...

Kis hídon keresztül befut az országút Köpcsénybe. Köpcsény nagyközség, de olyan, mint egy apró, fehérre meszelt város. A falakon zöld zsalugátetek s mögöttük csipkés függönyök. Minden ablakon van függöny. Ezen a kis falun a jólét, a tisztaság, a fekete termőföldek gazdagsága ragyog keresztül. Van állami iskolája, apró boltocskái, kávéháza, sok fogadója. Egy kicsiny parasztházon emléktábla hirdeti, hogy ott született Joachim József, a kamarazene nagy művelője. Van kórháza, patikája, gyermekotthona s a körorvosa – herceg.

*

A Gróf Batthyány László-utca apró házai között egyemeletes csinos épület áll. A homlokán ez a felírás:

Dr. Batthyány László gróf Magánkórháza

A kapu mellett két kis tábla. Az egyiken ennyi: *A háború tartamára a Vöröskereszt szolgálatában áll.* A másikon: *Rendelés 10–12-ig.*

Néhány lépcsőfok vezet fel a kórházépületbe. A folyosó kövezete frissen sikált, a falak hófehérek. Ragyogó tisztaság. A földszinten van az orvosi rendelő, az ambulancia, az emeleten – a főépületben és két szárnyán – a kórtermek.

Az utcán parasztszekerek állanak. A környék falvaiból jöttek a betegek – többnyire szembetegek – orvosi vizitre. Az operációs asztal előtt fehérköpenyű doktor: dr. Batthyány László herceg. A műtét alatt magas, arisztokratikus tartású hölgy segédkezik: a hercegné. A herceg maga operál, s egyedüli asszisztense a hercegné. Ez alatt az emeleten sorra járja a betegek ágyát dr. Lindhold Edmond, a herceg segédorvosa. Itt fönnt hatvankét sebesült katona

¹ Forrás: A herceg doktor. = Világ, 1917. márc. 14. p. 6.

fekszik, a legnagyobb részük köpcsényi és környékbeli. A legtöbb a herceg uradalmairól való. A herceg cselédei. Így mondják maguk.

Végtelen nagy a csönd. Minden halkán történik. Lindhold Edmond dr. leveszi a kötést és új kötést tesz helyére. Lenn, a műtőterem előtt türelmesen várakoznak a falusiak.

– De’ Princ selbst hat mi’ operiert! – mondja büszkén egy bekötött szemű svábparaszt. – És a princesszin maga tette fel a kötést...

A többiek mosolyognak, bólogatnak.

– Ja, ja... – mormolják halkán.

Fogy az apró szekér. Egy óra van. A külső, bejáró betegek lassan elszállingóznak. A tiszta, tágas konyhán a szakácsnők készülődnek az ebédhez. Néhány lábadozó sebesült lézeng a folyosókon; szinte lábujjhegyen mennek. Mátyus Antal, aki belső cseléd volt a hercegnél, míg katonának nem vitték, Kiss Józsival, a verterrel évődik. Ők ketten magyarok itt, németek és tótok között, azért tréfálgoznak.

Előáll az autó. A hercegi doktor, a hercegné és a segédorvos a kastélyba mennek. Pirosarcú cselédek takarítják a termeket. Egy pillantás az ambulanciába: a legmodernebb klinika berendezése. Az orvosi műszerek Bécsből jönnek, s ha új műszer kerül forgalomba, a következő napon itt van már ebben a csendes faluban...

Az udvaron építkeznek. Új szárnyat építenek a kórházhoz. Tavasszal ez is elkészül, s akkor száz sebesült katonát lehet elhelyezni herceg Batthyány-Strattmann dr. klinikáján.

Tizenhat évvel ezelőtt nyitotta meg gróf Batthyány László szemklinikáját és kórházát. Addig a kastélyban rendelt, szegény emberek jártak hozzá, kiknek orvosra orvosságra sem tellett. A gróf gyógyította őket s pénzt adott nekik. (...)

A szemészetben teljes tökéletességre képezte ki magát, s amikor már mint diplomás doktor tért vissza Bécsből Köpcsénybe, a Csallóköz szembetegei mind őt látogatták. Ez a nagy pacientúra adta azt a nemes elhatározást, hogy kórházat építsen s benne szemklinikát létesítsen. Köpcsény tehát ma az egyetlen község az országban, amelynek kórháza van. Az orvosi teendőket a gróf, kórházában teljesen maga látta el. Amikor kitört a háború, nagyszerűen felszerelt klinikát felajánlotta a Vöröskeresztnek. A kórház berendezése teljesen modern, vízvezetéke, csatornája és villanyvilágítása is van. Egy elrekesztett kicsiny faluban...

*

Alig száz lépés a Gróf Batthyány László utcán, az úthajlásnál rácsos, nemes verésű kapu. A kastély. Elöl hatalmas park, tele szobrokkal. A kastély erkélye előtt két márványoroszlán. Sok ajtó. Futkosó cselédek. Egy paraszt jön valami ügyes-bajos dolgában. Zárt folyosó. A folyosó első ajtaján tábla: *Ambulancia*. A másik ajtó mellett falba épített márványablácska:

Med. un. dr. Batthyány László gróf

Ez volt a herceg régi rendelője. Most a gazdasági hivatal van itt. Az egyik terem a titkárja: Dunai Mór irodája, a másik az uradalmi tisztéké. Hatalmas termetű főerdész referál éppen, két másik uradalmi tisztviselő a nagy könyvekben jegyeztet.

Aztán zárt, pompás folyosók. A kastélynak 23 szobája van, mind lakott. A kastélyban tizenhárom női és négy férficseléd teljesít szolgálatot.

A herceg középtermetű, szerény külsejű úr. Arc kifejezésében van valami a tudóséból és a főúréból. Ruházata egyszerű. Vidámkedélyű, a parasztokkal, akik a csatakos utakon szeretettel köszöntik, sokszor elbeszélget. Egyébként zárkózott természetű. A környékbeli intelligenciával nem igen értekezik. Gyakori vendég Frigyes főherceg pozsonyi palotájában s sokszor látja vendégül Eszterházy herceget. Délelőtt dolgozik, délután pihen. Azután könyvtárszobájában továbbképzí magát az orvostudományban. Maga tudományos

kutatásokkal nem ér rá foglalkozni, de minden orvosi felfedezést figyelemmel kísér. A személyzeti tapasztalatairól néhány cikket írt különböző orvosi szaklapokban.

Meleg családi életet él. Minden szabad idejét családja körében tölti. A hercegné született Mária Terézia Coreth von Starkenberg, egy nyugalmazott bécsi tábornok leánya. Tíz gyermeke van. A legidősebb, Ödön,² tizenhat éves, a legifjabbak, Ferenc és Franciska, ikertestvérek, alig három esztendősek. Ödön herceg nevelője Horváth Lajos szentszéki ülnök, prépost. A gyermekeké Surina Teréz kassai tanítónő és Mademoiselle Gregel francia hölgy. A herceg rendkívül vallásos. Templomba mindennap eljár. (...)

Herceg a koronázáskor lett.³ 1914. okt. 29-én meghalt Batthyány Ödön herceg,⁴ Strattmann grófja. Vele ez az ág kihalt. Akkor Batthyány Lászlóra szállt a hercegség s vele a karcagi⁵ hatalmas hitbizomány. Birtokai három vármegyét érintenek, de a különböző uradalmakat bérbe adta, hogy teljesen betegeinek élhessen.

*

A herceg a háború kitörésével új terhet vállalt. Dr. Krug Béla körorvos – időközben orosz fogságba jutott – bevonult katonának. Azóta a herceg látja el a körorvosi teendőket. Három község: Köpcsény, Lajtakörtlvényes és Nemesvölgy betegeit sokáig minden segítség nélkül egymaga kezelte. Akárhányszor megtörtént, hogy éjjel felkeltették, s súlyos beteghez hívták. Egy pillanat alatt autójában ült s kirobogott a beteghez.

Később, a fokozódó kórházi munka és a nagy pacientúra szükségessé tette, hogy orvossegédet vegyen maga mellé. Másfél év óta segédje Lindhold doktor, egy szőke, kellemes arcú svéd orvos, de a súlyos beteghez most is – ha éjjel is – maga a herceg látogat el, s ha operációs beavatkozásra van szükség, azt sohase bízta segédjére.

*

A kórház háta mögött csinos földszintes épület áll. Ez a gyermekotthon, amelyet a hercegné létesített. Szeptemberben nyitotta meg, s azóta huszonkét apátlan csecsemőt gondoznak benne. Két bécsi gondozónő és kis cselédség ápolja a huszonkét apróságot. Tiszta termecskékben hófehér rácsos ringó ágyak, gőgicsélés, csacsogás, – huszonkét apátlan árva boldog otthona.

Ez is Köpcsényben van. (...)

² Batthyány-Strattmann László herceg legidősebb fia: Ödön (1900–1921)

³ Valójában egy évvel korábban, 1915-ben

⁴ Batthyány-Strattmann Ödön herceg (1826–1914)

⁵ Elírás a cikkben, valójában a körmendi hitbizományról van szó